

ระบบการคัดกรองสุขภาพจิต ในผู้ป่วยเด็กที่มาใช้บริการ

การคัดกรองสุขภาพจิต โดยเฉพาะปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมในเด็ก รวมถึงปัญหาทางด้านจิตสังคมต่าง ๆ ที่แผนกผู้ป่วยนอกกุมารเวชศาสตร์ เมื่อผู้ป่วยเด็กมาใช้บริการที่โรงพยาบาลหรือหน่วยบริการสาธารณสุข จะช่วยให้เด็กได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม รวมถึงการส่งต่อเพื่อวินิจฉัย การดูแลรักษาที่ถูกต้อง เหมาะสม และรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สามารถช่วยลดโอกาสที่เด็กจะมีปัญหาสุขภาพจิต หรือโรคทางจิตเวชที่รุนแรงและเรื้อรัง และลดค่าใช้จ่ายในการรักษา

โดยทั่วไป ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูมักนำเด็กมาปรึกษาเมื่อเด็กมีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมมากถึงระดับที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งเป็นกลุ่มที่รักษายากและไม่ค่อยได้ผลเต็มที่ เพราะมีอาการเรื้อรัง และสั่งสมปัญหามานาน ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูมักไม่รู้ว่าการเริ่มต้นที่เห็นนั้นคือปัญหา จึงไม่ได้ให้ความช่วยเหลือ ในขณะที่ทีมงานด้านการแพทย์ก็ไม่มีเครื่องมือคัดกรองที่สะดวกและน่าเชื่อถือเพื่อดูแลเด็กที่มีปัญหาเหล่านี้

พบว่า มีเด็กประมาณ 1 ใน 4 ที่มารับบริการด้านสาธารณสุข มีปัญหาทางด้านจิตสังคมที่ต้องให้ความสำคัญด้วย และในเด็กที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังจะมีปัญหาทางด้านจิตสังคมเพิ่มขึ้น การคัดกรองสุขภาพจิตในผู้ป่วยเด็กเป็นวิธีการที่สามารถช่วยให้กุมารแพทย์หรือผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก สามารถคัดกรองเด็กที่มีปัญหาออกมาให้การดูแลเพิ่มเติมได้ และช่วยเสริมการดูแลด้านจิตสังคมเพื่อช่วยลดเวลาในการต้องอยู่รักษาในโรงพยาบาลให้สั้นลง

ระบบนี้ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างแพร่หลายในประเทศไทย แต่มีการศึกษาวิจัย และนำร่องระบบไปบ้างแล้ว ในกลุ่มแพทย์และนักวิชาการด้านการแพทย์ เป็นระบบที่ควรพัฒนาต่อและขยายผลให้ครอบคลุม เนื่องจากเป็นการบูรณาการการดูแลด้านจิตใจและสังคม เข้ากับบริการปกติที่เด็กมาบริการรักษาโรคทางกาย เพื่อให้ครอบคลุมการดูแลทุกมิติของสุขภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

เครื่องมือคัดกรองที่มีการนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรเป็นแบบสอบถามอย่างสั้น และใช้ง่าย ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรม PSC (Pediatric Symptom Checklist) ซึ่งมีคำถาม 35 ข้อ พบว่าสามารถค้นหาปัญหาทางพฤติกรรมได้มีประสิทธิภาพดี เมื่อเปรียบเทียบกับแบบทดสอบมาตรฐานในการสำรวจปัญหาพฤติกรรมเด็ก เช่น แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก CBCL (Child Behavior Check List) ซึ่งมีคำถาม 118 ข้อ และแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก TYC (Thai Youth Checklist) ซึ่งฉบับสำหรับผู้ปกครอง มีคำถาม 134 ข้อ ฉบับสำหรับครู มีคำถาม 133 ข้อ